

Резнікова Н. В.,

доктор економічних наук, доцент
кафедри світового господарства
і міжнародних економічних відносин
Інституту міжнародних відносин
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

РОЛЬ АНТРОПУСТЕЛЬ В КОНТЕКСТІ ПОДОЛАННЯ РЕСУРСНИХ КРИЗ

Поняття «антропустелі» заслуговує особливої уваги в рамках з'ясування специфіки розгортання ресурсних криз. За вихідний пункт теоретизування слід прийняти той факт, що людська діяльність є фазово-однорідною. Відповідно до цього, архаїчна, традиційна, індустріальна та когнітивна фазова антропустеля - це територія, на якій види діяльності, характерні для даної фази людського розвитку, не ведуться або здійснюються з великими труднощами. В архаїчній антропустелі вичерпується, власне, харчовий ресурс. Це пов'язано з тим, що основною формою діяльності у такій фазі є мисливство та збиральництво, а зі збільшенням кількості населення територія його проживання перестає відтворювати ресурси у обсягах, необхідних для виживання популяції. Людина «проїдає екосистему», її біологічне різноманіття різко падає, натомість виникає зона архаїчної антропустелі, де жити можна, але дуже складно. За таких обставин у популяції є два виходи. Перший - перекочувати туди, де ресурси ще не вичерпані (очевидно, що рано чи пізно така можливість повністю вичерпається), другий - спробувати перейти до іншого способу організації й використання принципово інших ресурсів (здійснити фазовий прорив, подолавши неолітичний бар'єр, вибудувати традиційну фазу розвитку).

Таким чином, відбувається перехід до традиційної фази розвитку, у якій орні землі стають першочерговою цінністю. Відповідно, до антропустель традиційної фази належать ті землі, які було виведено з експлуатації через їх виснаження, засолення та ін. У традиційній фазі людина стає «конструктором екосистеми», підганяючи її під свої потреби, повністю змінюючи її у процесі господарювання. За таких умов відбувається пришвидшене зростання населення, урізноманітнюються форми людської діяльності, але усе відбувається на фоні поступового

виснаження земель, покращувати якість яких стає все складніше. Таким чином, у традиційній антропустелі «проїдається» уже не екосистема, а ландшафт.

З розвитком транспортної інфраструктури стає абсолютно неважливим питання про місце вирощування продовольства, орні землі втрачають першочергове значення, їх можна знайти завжди, а от наявність доріг і кораблів уже забезпечить доставку ресурсу туди, куди потрібно. Тому в індустріальній фазі розвитку визначального значення набуває створення та розвиток комунікацій. Відповідно, індустріальна антропустеля - це місце, де з якихось причин не вигідним є будівництво комунікацій. З таких територій люди масово втікають, села і маленькі міста розвинутих країн перетворюються на антропустелі, люди переїжджають у великі міста з високим ступенем розвинутості зв'язку. Місто в такому випадку стає областю високотранспортного опору. Із зростанням кількості населення комунікації «проїдаються» усе швидше. Тож в традиційній та індустріальній фазі спостерігається одна й та ж ситуація: з регіонів, у яких ресурс виснажується, люди переміщуються туди, де цього ресурсу більше, але в якийсь момент концентрація населення стає настільки високою, що цей фазово-максимальний ресурс все ж є недостатнім. Тоді виникає криза фази, що породжує антропотік, спрямований у бік максимального розвитку способу виробництва, характерного для даної фази.

У постіндустріальну епоху одним з ключових ресурсів є репрезентованість країни на «ринку майбутнього», її готовність боротись за цей ринок, просуваючи свої моделі розвитку, свою когнітивну проектність, бачення цінностей та загроз майбутнього. У зв'язку з цим конфлікти в інформаційному просторі розгортаються довкола образів майбутнього, а в антропопросторі основною цінністю стають люди, спроможні працювати з когнітивними сенсами, а також системи підготовки таких людей. Окреслене актуалізує можливість виникнення конфліктів за когнітивний ресурс, наділений душею, свідомістю та суб'єктивністю. Вимоги до такого когнітивного людського капіталу дуже високі: системна індустріальна освіта, філософська освіта, високий рівень здоров'я, висока мобільність, транспрофесіоналізм, висока пасіонарність.

Таким чином, формування антропустелі передуює переходу до чергової фази людського розвитку. Ті ж суспільства, які першими знаходять шляхи подолання ресурсних обмежень, можуть «заселити» заново створену антропустелю. У контексті розгляду поняття експансії та її причин

і з врахуванням вищесказаного, можна висловити припущення, що наявність антропоустель також створює передумови для поширення на них експансії. З іншого боку, оскільки антропоустеля не є чітко та незмінно локалізованим у просторі об'єктом, можна говорити про те, що досить важко асоціювати її з конкретною країною; це швидше стан суспільства, подолати який можна у будь-який час шляхом використання когнітивного ресурсу, звернутись до якого може кожна країна, незалежно від своїх розмірів, статусу та багатства.

Резнікова Н. А.,

здобувач

Інституту міжнародних відносин

Національного авіаційного університету,

начальник відділу

Центру підвищення кваліфікації

Дипломатичної академії України при МЗС України

ПРАКТИКА ПОДВІЙНИХ СТАНДАРТІВ У МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

Для сучасного світу, який вступив у смугу непередбачуваності та зростаючих ризиків характерним є явище поширення феномена «подвійні стандарти», який істотно впливає на інтеракції суб'єктів. Незважаючи на те, що на сьогоднішній день більшість держав світу підтримують демократичні цінності і свободи, прояви подвійних стандартів особливо часто зустрічаються в сферах зовнішньої і внутрішньої політики.

Походження терміна «подвійні стандарти», який має велику евристичну цінність як феномен сягає своїм корінням у XIX століття. На відміну від терміна, явище має давнє коріння. Історія практики подвійних стандартів відноситься до моменту зародження людського суспільства і в основному базується на феномені соціальної стратифікації у всіх його проявах. З областей людських взаємин подвійні стандарти особливо рельєфно проявляються в сфері міжнародних відносин.

Слід зауважити, що «подвійний стандарт» - це принципова варіативність підходів до оцінки одних і тих же, або аналогічних подій і явищ,